
Obnova Crkve – ali kako?

Ne tako davno zagovaranje reformi u Katoličkoj crkvi nije bilo na dobru glasu, premda je takav zahtjev već otprije poznat kao teološko geslo i pravilo. Zaokret je u tome donio Drugi vatikanski sabor, koji je najprije uvidio potrebu reforme, a zatim započeo svekoliku obnovu ne samo u liturgiji, pastoralu i teologiji nego jednako tako u odnosima Crkve prema drugim kršćanima, nekršćanskim religijama i svjetovnim područjima vjerničkog života. Na taj je način sazrela i probila se neupitna spoznaja da Crkva kao nositeljica i posrednica božanske poruke nije samo majka i učiteljica ljudi. Budući da je svojim društvenim ustrojem čvrsto utkana u dotični kulturni i vremenski kontekst, ona je time podvrgnuta promjenama pa se treba obnavljati i obraćati te učiti i od svijeta (GS 44). Ono što je nekoć odbacivala kao nepotrebno i neprimjereno ili zahtijevala samo od drugih, sada uviđa kao prijeko potrebno i za samu sebe, kako bi mogla ispuniti svoju zadaću i poslanje.

Današnja su društva zahvaćena sve dubljim i bržim previranjima, što se snažno odražava na život vjere i crkveno djelovanje koje se u njima odvija. Stoga se u posljednje vrijeme sve češće čuju glasovi za obnovom Crkve. Oni ne dolaze samo od teologa i pastoralnih djelatnika nego i od pojedinih biskupa. Tako su primjerice različiti crkveni mediji svojedobno na vidnim mjestima prenijeli plakativnu misao kardinala Joachima Meissnera iz njegove meditacije u Rimu na međunarodnom susretu svećenika u povodu završetka Svećeničke godine: "Crkva je uvijek *Ecclesia semper reformanda*, a u njoj je svećenik i biskup *semper reformandus*, onaj koji uvijek iznova – poput Pavla kod Damaska – mora biti oboren u (svojoj) umišljenosti, da bi pao u ruke milosrdnog Boga koji nas zatim šalje u svijet." Već i letimičan pogled na naslove u aktualnim teološkim publikacijama otkriva da se u njima burno raspravlja o potrebi iskoraka, novog početka ili novih Duhova, o procesu dijaloga, traženju nove vjerodostojnosti ili naprosto o reformi u Crkvi. Taj zahtjev, što se očito neumoljivo nameće, ima

mnoge i raznolike uzroke, a kako povijesno iskustvo uči, nije ga lako i jednostavno ostvariti.

Činjenica je da Crkva sa svojom zadaćom prenošenja i svjedočenja kršćanske vjere u uvjetima suvremene kulture, nailazi na goleme probleme i susreće se s velikim poteškoćama. S pravom se postavlja pitanje: zašto u naše vrijeme to dragocjeno blago Kristove poruke na licu Crkve ne odsijeva većim sjajem i snažnije ne privlači ljude? Jedan od uzroka takva stanja zacijelo valja tražiti u dubokoj nesigurnosti i krizi Crkve, osobito u nekim zapadnim europskim zemljama. Unutarnje slabosti koje su nedavno izišle na vidjelo, kao što su popustljivost prema tradicionalistima, a osobito slučajevi seksualnog zlostavljanja djece i mladih od strane nekih svećenika i redovnika, zatim već podulje prisutne zabrinjavajuće pojave poput nestašice svećenika, osipanja župnih zajednica, golemih poteškoća s pastoralnim preustrojem i dr., ozbiljno su ugrozile povjerenje u crkvenu instituciju i njezinu vjerodostojnost. O nekim se od tih problema s više ili manje uspjeha ozbiljno raspravlja na različitim razinama i u mnogim crkvenim tijelima, a odgovorni pastiri, koliko je u njihovoj ovlasti, poduzimaju određene mjere i traže neka privremena rješenja.

No spomenute krizne pojave nisu samo duhovne naravi niti su jedino izraz slabljenja vjere nego itekako stoje u povezanosti sa samom strukturom Crkve i njezinim socijalnim izrazom, koji, po svemu sudeći, u uvjetima novih društvenih izazova, postaje upitan. Nema dvojbe da na toj strukturnoj razini postoje ozbiljne poteškoće u komunikaciji između vjernika, svećenika i biskupa, mjesne i opće Crkve, zatim nedorečenost u odnosu između različitih suradničkih tijela i zaređenih službenika, tako da se već dulje vrijeme gomilaju određeni teološki i pastoralni problemi. Stagnacija i očigledni zastoj u traženju potrebnih reformi te osjećaj nemoći pastira da se s problemima ozbiljno uhvate u koštac kod jednog dijela vjernika izaziva rezignaciju i zbunjenost, dok kod drugih raste nesnošljivost i nezadovoljstvo. Pojedine crkvene grupacije u toj situaciji ne prezaju ni od javnosti da bi pozvale na otvoreni dijalog u Božjem narodu i iznijele svoje prijedloge za rješavanje pastoralnih nedaća. Tako katolička laička udruga u Austriji *Mi smo Crkva* već godinama nastupa s nizom radikalnih zahtjeva, tražeći promjene u nekim osjetljivim crkvenim strukturama. U najnovije vrijeme njoj se pridružila borbena inicijativa skupine župnika i đakona pod provokativnim naslovom *Poziv na neposlušnost*, s gotovo istovjetnim zahtjevima. Početkom ove godine oglasio se i dio katoličkih teologa s njemačkoga govornog područja Memorandumom o Crkvi (*Kirche 2011*). Oni svoj istup u javnosti nazivaju upadicom i izrazom

zabrinutosti za vjerodostojnost Crkve u navještaju evanđelja. Pozivaju na otvoreni dijalog i navode šest različitih pastoralno-teoloških područja gdje se dijelom već godinama traže pomaci u rješavanju problema.

Nadolazeći veliki jubilej početka, a zatim i završetka Drugoga vatikanskog sabora (1962.-2012.) budi opravdana očekivanja da će Koncil i danas, pedeset godina poslije, biti važan dodatni pokretač u obnovi Crkve. Već se naziru brojna događanja, najavljuju znanstveni simpoziji i pastoralni susreti koji bi trebali produbiti spoznaju glavnih koncilskih perspektiva kako bi se nadahnuli njegovim mislima i poticajima te Crkva učinila potrebni iskorak. O pedesetoj obljetnici sazivanja Koncila Papa Benedikt XVI. je apostolskim pismom *Porta fidei* proglasio Godinu vjere (11. listopada 2012.) te osobito pozvao na pripreme i aktivnosti oko nove evangelizacije kao odgovor na sadašnju duboku krizu vjere. Naravno, valja sagledati kako nedostatke i kriva tumačenja u ostvarivanju Koncila tako i područja u životu Crkve gdje se oklijevalo prihvatiti njegove pobude ili su one posve zaboravljene te ga ponovno otkriti, kako reče blagopokojni papa Ivan Pavao II. "sigurnim kompasom" (*NMI* 57) za put Crkve u sadašnjem vremenu. Renomirani teolog i dobar poznavatelj stanja današnje Crkve kardinal Walter Kasper u svojoj najnovijoj ekleziologiji (*Katholische Kirche. Wesen, Wirklichkeit, Sendung*, [2011.], 467) konstatira da bogatstvo i mnogi poticaji Koncila nisu ni izdaleka iscrpljeni i ističe ga kao obrazac prave obnove Crkve. Kako Kasper vidi potrebu obnove i na koji način je zagovara ondje gdje o tome u svojoj knjizi raspravlja (59-67; 463-488)?

Ponajprije treba imati na umu da je sadašnja kriza složenija i dublja od onoga što trenutačno izlazi na površinu. Budući da Crkva s današnjim ljudima dijeli radost i nadu, žalost i tjeskobu (GS 1), potrebno je aktualna crkvena previranja sagledati u kontekstu kriza i brzih transformacijskih procesa koji potresaju današnji svijet. Njih je Koncil svojedobno već prepoznao i ocrtao, samo što su se već tada zamijećene promjene i tendencije danas dramatično ubrzale. Dakle, Drugi vatikanski sabor ipak je postavio određene perspektive.

Na temelju skicirane aktualne krize vjerskog života i pojedinih eklezijalnih struktura, nema dvojbe da Katolička crkva mora napraviti korak naprijed. Po svemu sudeći, međutim, u okviru Crkve postoje barem dva dijelom različita temeljna poimanja spomenute krize, a onda i njezina rješavanja. Na nižim crkvenim razinama, među aktivnim vjernicima, pastoralnim djelatnicima pa i teolozima promjene se traže ponajprije u crkvenim strukturama.

To je vjerojatno zato što te skupine vjernika izbliza najbolje poznaju stanje i istinske potrebe u župnim zajednicama. Oni se takoreći svakodnevno suočavaju s brojnim poteškoćama zbog nastale krize koja se preko njih prelama. Kasper s pravom primjećuje da same institucionalne reforme koje se često spominju, premda su nužne, zbog današnje promijenjene kulturološke situacije i krize vjere nisu primjeren odgovor, nego treba zahvatiti dublje. Novi duhovni iskorak, veli on, bio bi moguć ako bi se, kao i u fazi priprema Drugoga vatikanskog sabora, ispunila tri uvjeta: duhovna obnova koja crpi iz izvora, usto solidna teologija i stav crkvenosti (468).

Na višoj, a osobito središnjoj crkvenoj razini, koja je po naravi stvari podalje od konkretnog vjerničkog života (mjesnih crkava) te mora voditi brigu oko jedinstva Kristove zajednice i tražiti rješenja za cijelu Crkvu, zahtjev za obnovom percipira se ponajprije kroz prizmu jačanja duhovne dimenzije, osobito produbljenja vjere i njezina dosljednog svjedočenja. Te dvije koncepcije zacijelo se ne isključuju, ali bi ih obvezno trebalo međusobno tijesno povezati tako da se nadopunjuju i po potrebi korigiraju. Tražeći odgovor na sadašnju krizu, Kasper uvažava oba temeljna pogleda na obnovu kao prijeko potrebna, ne želeći izigravati jedan protiv drugoga. Štoviše, on nastoji međusobno čvrsto povezati reformu struktura i obnovu vjere u jedinstven zahtjev, što ga naziva novim oduševljenjem za Boga i njegovo Kraljevstvo, odnosno novom evangelizacijom. "Institucionalne reforme bez nutarnje obnove bile bi bez duše i ostale na kraju bezvrijedne i besplodne ... Obrnuto, obnova vjere i liturgije bez reformskih zahvata bile bi bez života i ne bi uvažavale stvarne potrebe. Jedno je s drugim povezano. U novoj evangelizaciji radi se o obraćenju i duhovnoj obnovi kao i o nužnim reformama. Bez hrabrosti za obnovu i reforme ne možemo velike izazove preokrenuti u dobro ni krizu iskoristiti kao povoljni trenutak" (61).

Ako želimo obnovu Crkve, pozvani smo da se uključimo u započete pripreme i proces nove evangelizacije. Papa Benedikt osobito u njoj vidi učinkovito sredstvo kako bismo produbili osobnu i zajedničku vjeru u Trojedinog Boga, ponovno otkrili sva njezina bogatstva: ljubav, radost i nadu te obnovljenom snagom i novim oduševljenjem u svijetu duboke krize iskustva Boga svjedočili Krista "Početnika i Dopravitelja vjere" (Heb 12,2). Šteta što Kasper na navedenim mjestima u svojoj knjizi nigdje konkretno ne spominje barem neke od mogućih reformskih zahvata u okviru nove evangelizacije. Takav izostanak vidljiv je i u materijalima za iduću sinodu biskupa. Ako je Crkva *semper reformanda*, može li bez reformi doći do obnove?

Nediljko Ante Ančić